

**XIX међународни научни скуп «Правнички дани –
Проф. др Славко Царић»
„ПРАВО, НАУКА И ДРУШТВО – АКТУЕЛНА
ПИТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ”**

**XIX international scientific meeting „Legal days –
Prof. Slavko Carić, PhD”
„LAW, SCIENCE AND SOCIETY – THE CURRENT
ISSUES AND PERSPECTIVES”**

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 23. септембар 2022.

Зборник радова са XIX међународног научног скупа

„Правнички дани – Проф. др Славко Царић“
„ПРАВО, НАУКА И ДРУШТВО – АКТУЕЛНА ПИТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ“

23. септембар 2022. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић редовни професор	Др Гордана Бејатовић ванредни професор
Др Милан Почуча редовни професор	Др Јелена Стојшић Даветић ванредни професор
Др Владимир Козар редовни професор	Др Сања Шкорић ванредни професор
Др Милош Марковић редовни професор	Др Маријана Младенов ванредни професор
Др Јелена Матијашевић редовни професор	Др Срђан Дамњановић ванредни професор
Др Предраг Мирковић ванредни професор	Др Марко Станковић доцент
Др Дарко Голић ванредни професор	Др Маја Суботин доцент
Др Јоко Драгојловић ванредни професор	

За издавача:

Др Мирко Кулић, редовни професор

Уредник:

Др Милан Почуча, редовни професор

Штампа:

НС Мала књига плус, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-21-6

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА - председник Научног одбора

Продекан за науку, квалитет и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ

Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ

Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ

Декан Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитет Привредна академија у Новом Саду и ванредни професор Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ

Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ

Продекан за међународну сарадњу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф Кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Шеф Теоријске и јавноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЖЕЉКО БЈЕЛАЈАЦ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ

Шеф катедре Кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат | Руска Федерација

АКАДЕМИК ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ

Европски универзитет Брчко дистрикт и Ректор Европског универзитета „Kallos” Тузла и | Босна и Херцеговина

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ, ЕМЕРИТУС

Универзитет „Адриатик“ – Бар, Факултет за пословну економију и право | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ

Судија, в.д. председника Врховног суда Црне Горе, Универзитет „Адриатик“ – Бар, Факултет за медитеранске пословне студије, Тиват | Република Црна Гора

PROF. DR DR. WOLFGANG ROHRBACH

Akademik Evropske akademije nauka u Salzburgu | Austrija

PROF. DR VANO TSERTSVADZE

Georgian Institute of Public Affairs | Gruzija

PROF. DR. AMER FAKHOURY

Dean College of Law American University in the Emirates | Ujedinjeni Arapski Emirati

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент, Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент, Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ПРОФ. ДР НЕЂО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР АЛБИНА ФАЗЛОВИЋ

Ванредни професор Европском универзитету Брчко дистрикт на Европском универзитету „Kallos” Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision” Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University Neapolis Paphos Cyprus, master studys in public law and administration | Republika Kipar

ПРОФ. ДР НЕБОЈША ШАРКИЋ

Декан Правног факултета, Универзитета Унион у Београду | Република Србија

ДР МИШО ЂУРКОВИЋ

Научни саветник, Директор Института за Европске студије у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЧЛОВИЋ

Директор Института за упоредно право у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР БОГДАН ВУКОСАВЉЕВИЋ

European Research Institute for Strategic Studies | Словенија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Dr Marijana Dukić Mijatović, redovni profesor
Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
i Vanredni profesor Fakulteta tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu
e-mail: marijana.mijatovic@uns.ac.rs

Ivana Rađenović, doktorand
Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet Subotica
e-mail: ivana.radjenovic.i@gmail.com

ANALIZA UTICAJA KORONAVIRUSNE RECESIJE NA EKONOMSKO-SOCIJALNA PRAVA MIGRANATA

Apstrakt:

Nakon susretanja sa medicinsko-socijalnim aspektom pandemije virusa COVID-19, svet se suočio sa ekonomskim posledicama novonastalog stanja. Globalna ekonomija, još u fazi oporavka od prethodnih kriza, suočava se sa koronavirusnom recesijom i njenim efektima. Pad privredne aktivnosti praćen rapidnim povećanjem broja nezaposlenih, zatvaranjem postojećih radnih mesta i nedovoljnom potrebom za otvaranjem novih poslova samo su neke od posledica pandemije virusa COVID-19 na tržište rada. Takođe, u velikoj meri ugroženi su sezonski radnici čije je kretanje otežano, a uslovi za dobijanje posla sve rigorozniji.

Pojam migrantske krize postepeno je prestao da se odnosi isključivo na stanovnike ratom ugroženih područja, već sada obuhvata i radnu snagu različitih nivoa kvalifikacija i stručne osposobljenosti. U ranijem periodu, najčešće je pojam „migrant” definisao osobu nižeg nivoa obrazovanja, zanemarujući da je i lekar koji je spasio mnoge živote tokom korone, a koji je poreklom iz druge države - migrant.

U novonastaloj situaciji postalo je evidentno da ekonomija razvijenih zemalja u velikoj meri počiva upravo na „uvezenoj” radnoj snazi. Takođe, postao je evidentan uticaj migranata na bruto domaći proizvod zemalja razvijenih zemalja, ali i na usporen rast zemalja u razvoju.

Iako je međuzavisnost radne snage i ekonomije prilično jasna, neretko su pitanja prava ljudi koje napuste svoje matične države usled ekonomskih razloga nepoznata. Ovo istraživanje ima za cilj da prikaže ekonomsko-socijalna prava nerezidenata i njihove mogućnosti da kreiraju svoj život istovetno svakodnevnici matičnih stanovnika.

Ključne reči: ekonomsko-socijalna prava, ekonomski migrant, migracija, koronavirusna recesija, COVID-19

UVOD

Svega nekoliko godina nakon nastanka ekonomske krize 2008. godine koja je zbog svojih razmera nazvana Velikom recesijom, parirajući do tada istorijski najznačajnijoj Velikoj depresiji iz prve polovine dvadesetog veka, svet pogađa nova okolnost koja nije isključivo ekonomskih razmera. Nakon početnog udara na zdravstveni sistem i socijalnu komponentu savremenog društva, sasvim očekivano, sledeća u nizu bila je globalna ekonomija. Niz negativnih okolnosti odrazio se na smanjenje privredne aktivnosti koja je postala skoro pa nebitna u odnosu na pitanja o zdravlju. Ova situacija direktno je uticala na stvaranje koronavirusne recesije koja je sa svojim efektima, u velikoj meri ugrozila stabilnost ekonomije na globalnom nivou. Smatra se da je koronavirusna recesija počela 20. februara 2020, godine, svega tri meseca nakon što se u Kini pojavio novi virus, a koji do tada zapadnom svetu nije bio u fokusu interesovanja. Krajem februara 2020. godine, berzanski

indeksi smanjili su se za oko 20-30%, dok su bruto domaći proizvodi najrazvijenijih zemalja doživeli pad za oko 30%. Smatra se da na navedeni datum početka recesije sedam najrazvijenijih država beležilo recesiona kretanja u ekonomiji.

ZNAČAJ MIGRANATA U EKONOMIJI

Migraciona kretanja su transcendentni fenomen međunarodnog nivoa koji je u značajnom rastu od 2000. godine.¹⁾ Prema istraživanju OECD-a iz 2014. godine, od 145 analiziranih država, u čak 137 je procenat visoko obrazovanih koji su migrirali proporcionalno znatno veći od ukupnog broja stanovnika te države.²⁾

Iako je najčešća asocijacija na pojam migranta osoba koja je bila primorana da napusti svoj dom usled ratnih okolnosti, zaboravlja se da je i svako ko odluči da traži zaposlenje van granica svoje matične države, takođe – migrant. Migracija kao pojam često se vezuje isključivo za pojam emigracije, odnosno preseljenja u drugu državu, iako je sam pojam znatno širi i obuhvata i imigracije, povratne migracije, sezonske migracije. Jasno je da svi navedeni pojmovi podrazumevaju nesmetano kretanje ljudske populacije što je u velikoj meri bilo ograničeno usled pandemije virusa COVID 19. Takođe, važno je ukazati da su migranti vrlo često dobrovoljci koji traže bolje uslove za život, dok su izbeglice u znatno ugroženijem položaju s obzirom da nisu imali mogućnost izbora ostanka u svojoj matičnoj državi.

Prema podacima Međunarodne organizacije za migracije (International Organisation for Migration – IOM), broj međunarodnih migranata povećao se sa 84 miliona na globalnom nivou 1970. godine na 281 milion 2020. godine. Procenjuje se da bi ovaj broj bio veći za oko dva miliona da nije bilo pandemije korona virusom koja je potpuno obustavila pojedine vrste migracija.

Takođe, interesantna su istraživanja koja govore o tome da je produžetak životnog veka čovečanstva umnogome promenio strukturu radne snage. Naime, sa dužim ljudskim vekom, logično je da je i period penzije porastao. Samim tim, u posmatranom period između 1980. i 2005. godine, izdaci za penzioni sistem u odnosu na bruto domaći proizvod su porasli srazmerno povećanju ljudskog veka i to u državama poput Kanade, Francuske, Japana, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država³⁾. Takođe, opšte je poznato da su u razvijenim zemljama stope nataliteta u padu što samo dodatno naglašava brigu da jedan radnik radi za primanja nekoliko penzionera.

Upravo navedeno, pojedini autori smatraju za glavno socijalno-političko opravdanje „uvoza” migranata. Štaviše, pojedini autori (Razin i Sadka, 1999⁴⁾) razvijaju posebne modele kojima dokazuju da nisko kvalifikovani migranti koji su, s jedne strane, korisnici socijalne pomoći, s druge strane, od izuzetnog su značaja za prihodovanje i to u svim starosnim grupama. U skladu sa dinamičkim okruženjem, odrasli migranti snose teret održavanja sistema socijalne zaštite zajedno sa urođenicima nakon što migriraju u drugu državu. Iako će oni, s jedne strane, koristiti socijalnu pomoć i zaštitu, s druge strane, teret održavanja socijalnog sistema podeljen je između lokalnog stanovništva i doseljenika, dok god ekonomija funkcioniše nesmetano,⁵⁾

1) Kaczmarczyk, P., & Okolski, M. (2008). Demographic and labour-market impacts of migration on Poland. *Oxford Review of Economic Policy*, Oxford. <http://dx.doi.org/10.1093/oxrep/grn029>

2) OECD. (2014). *International Migration Outlook 2014*. Paris: OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook2014-en

3) Chen, H., Fang, I., (2013), Migration, social security, and economic growth, *Economic Modelling*, Volume 32, May 2013, str. 386-399, <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2013.02.026>

4) Razin, A., Sadka, E., (1999), Migration and pension with international capital mobility, *Journal of Public Economics*, 74, pp. 141-150

5) Chen, H., Fang, I., (2013)

O navedenom je pisao i časopis *Economist* devedesetih godina, smatrajući da jedini način da se ekonomija Evrope razvija jeste da ista „otvori svoja vrata” za ljude sa drugih područja, s obzirom da je korisnika penzionog sistema sve više, a broj novorođenčadi koji kroz neko vreme treba da doprinose socijalnom sistemu, sve manji. Na ovaj način, finansiranje starije populacije se deli među više mladih, nevezano za poreklo.

Međutim, kako je već navedeno, često se zaboravlja da nisu samo predstavnici doseljenika nižeg materijalnog statusa migranti, već i druge grupe doseljenika. Svakako, jedan od najznačajnijih ekonomsko-demografskih fenomena koji pogađa pre svega zemlje u razvoju, a samim tim i Republiku Srbiju jeste tzv. „odliv mozгова” kao već zvanično prepoznat pojam i definicija jednog od ozbiljnijih problema sa kojima se susreću ekonomija država ponaosob. Pojam visokokvalifikovane migracije već uveliko postaje svakodnevnica.

Ekonomisti često podržavaju privremenu migraciju kako bi se zaštitili od potencijalnih negativnih efekata odliva mozgov. ⁶⁾ Takođe, države se međusobno utrkuju da uvezu što više visokokvalifikovane radne snage, stručne u određenoj oblasti, s obzirom da na taj način dobijaju osposobljenu radnu snagu čija ih edukacija nije koštala.

Pojedini autori smatraju da veći stepen inovacija u državi može privući visokokvalifikovane imigrante. ⁷⁾ Prema Nieburu (2006), povezanost između migracija i inovacija je konstantan istraživački problem ne samo analitičara iz ove oblasti, već i država koje su izvor ili destinacija takvih vrsta migracija. ⁸⁾ On naglašava da nedostatak inovacija u ekonomiji dovodi do većeg nivoa siromaštva (apsolutnog i relativnog), smanjenih mogućnosti, većih migracionih kretanja, što sve utiče na grupe ljudi sa višim nivoom osposobljenosti ili kvalifikacija. ⁹⁾

Takođe, o rastućem značaju uvezene radne snage jasno govore makroekonomski pokazatelji poput bruto nacionalnog dohotka koji u velikoj meri oslikavaju produktivnost radne snage u celini. Koliko zapravo uvezena radna snaga doprinosi rastu ovog pokazatelja vidljivo je na primeru Tajlanda u kom su rađena istraživanja ovog tipa. Zaključeno je da su kapitalni doprinosi od inostrane radne snage povećani od 0,03 % bruto nacionalnog dohotka (880 miliona tajlandskih bata) koliko je iznosilo 1995. godine, do 0,055% (2.039 miliona tajlandskih bata) 2005. godine. ¹⁰⁾

Ipak, pojedini autori (Boubtan i Dumont, 2013) smatraju da je ovaj uticaj zanemarljiv. U istraživanju sprovedenom u 22 zemlje OECD-a u periodu između 1986. i 2006. godine evidentan je pozitivan, ali zanemarljiv uticaj doprinosa migranata na ekonomski rast. Povećanje od neto migracija stranih doseljenika u iznosu od 50% doprinosi stvaranju manje od desetine procentnih poena u rastu produktivnosti. ¹¹⁾

⁶⁾ Tratchman, J.P., (2016), *The International Law of Economic Migration, A Companion to European Union Law and International Law*, <https://doi.org/10.1002/9781119037712.ch33>

⁷⁾ Mihi-Ramirez, A., Garcia-Rodriguez, Y., Cuenca, E., (2016), *Innovation and International High Skilled Migration*, *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2016, 27(4), 452–461, DOI: <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ee.27.4.14396>

⁸⁾ Niebuhr, A. (2006). *Migration and innovation: does cultural diversity matter for regional R&D activity?* IAB Discussion Paper, n° 14.OECD (2010) *Handbook of statistics of patents by OECD*. Spanish office of Patents and Brands. Madrid. Ministry of Industry, Tourism and Trade.

⁹⁾ Isto.

¹⁰⁾ Pholphirul, P., Rukumnuaykit, P., (2010), *Economic Contribution of Migrant Workers to Thailand*, *International Migration*, Volume 48, Issue 5, str. 174–202, <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2009.00553.x>

¹¹⁾ Boubtane, E. and J.-C. Dumont (2013), „Immigration and Economic Growth in the OECD Countries 1986–2006: A Panel Data Analysis”, *Documents de Travail du Centre d’Economie de la Sorbonne*, No. 2013.3, <ftp://mse.univparis1.fr/pub/mse/ CES2013/ 13013.pdf>.Gagnon, J. (2014 forthcoming), „Demographic Change and the Future of the Labour Force in the EU27, in other OECD Countries and Selected Large Emerging Economies”, *Matching Economic Migration With Labour Market Needs*, OECD Publishing, Paris.

Nasuprot tome, drugi smatraju da su Sjedinjene Američke Države najbolji primer koliko su značajni kvalifikovani migranti koji doprinose istraživanjima i inovacijama, kao i tehnološkom razvoju.¹²⁾

Na osnovu navedenog, može se izvući zaključak da pojedine zemlje kao motiv za razvoj nemaju samo povećanje standarda i kvaliteta života svojih državljana, već i privlačenje novih doseljenika koji u određenoj meri doprinose opštem razvoju države u celini, ali i održavanju socijalnog sistema, iako je njihov udeo u nekoj meri zanemarljiv.

EKONOMSKO – SOCIJALNA PRAVA MIGRANATA

Jedna od najrazvijenijih država sveta ujedno je i zemlja koja je proglašena najvećim krivcem za nastanak pandemije uzrokovane koronom. Kina čiji je bruto domaći proizvod na nivou od oko 17,5 triliona američkih dolara, čest je izbor mnogih koji odluče da svoju karijeru nastave van granica matične države. Prema zvaničnim statističkim podacima iz 2021. godine¹³⁾, u Kini radi oko 292,5 miliona migranata, uzevši u obzir i zaposlene koji su promenili svoje rodne gradove i provincije, usled geografske strukture i veličine same države. Takođe, kineska radna snaga, o kojoj bi se dosta moglo diskutovati, smatra se jednim od glavnih komparativnih prednosti proizvodnje i izvoza Kine u odnosu na druge države.

Istraživanje iz 2007. godine koje je obuhvatalo 28 provincija, gradskih okruga i autonomnih regija u Kini pokazalo je da nivo prihoda uvezene radne snage u najvećoj meri zavisi od stepena obrazovanja i tehničkih sposobnosti koje su razvili, a ne od bilo kojih drugih faktora diskriminatorne prirode. Iznenadujuće, pomenuto istraživanje je pokazalo da pripadnici grupa slabijih materijalnih statusa i nižih nivoa primanja imaju bolje mišljenje o okruženju nego oni koji su više materijalno obezbeđeni i imaju viši socijalni status. Zaključeno je da ključnu ulogu u formiranju stava migranta prema okruženju ima njegova istorija, a ne ekonomija.¹⁴⁾

Ipak, kada je reč o uslova rada, upravo je Kina prva „na udaru“ čitave populacije zbog često nehumanih uslova, pre svega slabo plaćene populacije zaposlene u mnogobrojnim fabrikama koja vrlo često kviri sliku o razvijenosti najbrže rastuće ekonomije sveta.

Upravo su uslovi rada jedni od ključnih parametara rasprave na globalnom nivou kada je u pitanju radna snaga. Veliku ulogu u ovom procesu imaju nevladine organizacije poput Ujedinjenih nacija koje se zalažu, između ostalog, i prava migranata. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je 2016. godine donela Njujoršku deklaraciju za izbeglice i migrante¹⁵⁾, u cilju sklapanja globalnog dogovora za bezbednu, organizovanu i regularnu migraciju. Razvoj ovog regulatornog plana otpočeo je u aprilu 2017. godine da bi 13. jula 2018. godine države članice Ujedinjenih nacija donele finalan tekst ovog dokumenta.¹⁶⁾ Ova deklaracija se sastoji od 23 targeta koji imaju za cilj da obezbede uređenje svih segmenata života ljudi koji su odlučili da svoj radni vek provedu van države rođenja, i to povezujući lokalni, nacionalni, regionalni i globalni nivo.

¹²⁾ Hunt, J. (2010), „Skilled Immigrants’ Contribution to Innovation and Entrepreneurship in the US”, Open for Business: Migrant Entrepreneurship in OECD Countries, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264095830-en>

¹³⁾ Prema Statista, [https://www.statista.com/statistics/234578/share-of-migrant-workers-in-china-by-age/\(05.07.2022\)](https://www.statista.com/statistics/234578/share-of-migrant-workers-in-china-by-age/(05.07.2022))

¹⁴⁾ Li, P., Li, W., (2007), Economic Status and Social Attitudes of Migrant Workers in China, China and World Economy, Volume 15, Issue 4, str. 1-16, <https://doi.org/10.1111/j.1749-124X.2007.00072.x>

¹⁵⁾ New York Declaration for Refugees and Migrants

¹⁶⁾ Prema: Global Compact for Migration, United Nations, <https://refugeemigrants.un.org/migration-compact> (05.07.2022)

Navedeni Globalni dogovor je prva rezolucija ovog tipa koja je vrlo sveobuhvatna kada su u pitanja prava migranata i podrazumeva sledeće¹⁷⁾:

- Ima za cilj ublažavanje negativnih pokretača i strukturnih faktora koji predstavljaju ključni razlog odlaska iz zemalja porekla;
- Namerava da smanji rizike sa kojima se migranti suočavaju u različitim fazama migracije poštujući, štiteći i ispunjavajući njihova ljudska prava i pružajući im brigu i pomoć;
- Nastoji da umanjí zabrinutnost država i zajednica, istovremeno sagledavajući da društva prolaze kroz demografske, ekonomske, društvene i ekološke promene na različitim nivoima koje mogu implicirati migraciju ili rezultirati istom;
- Nastoji da stvori povoljne uslove koji omogućavaju svim migrantima da obogate društva kroz svoje ljudske, ekonomske i društvene kapacitete i time doprinesu razvoju na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Dakle, jasno je da je fokus Ujedinjenih nacija ne samo na prihvatanju doseljenika u drugoj sredini i kreiranju pristojnih uslova za život uz smanjenje rizika, već i na neutralisanju negativnih okolnosti koje su dovele do toga da određeno lice napusti svoju matičnu državu, nevezano da li je u pitanju ratni, ekonomski ili sociološki aspekt.

KORONOVIRUSNA RECESIJA I MIGRACIJE

Koliko je pitanje prava migranata važno u Ujedinjenim nacijama jasno govori i činjenica da je 2010. godine Visoki komesarijat Organizacije Ujedinjenih Nacija za ljudska prava zajedno sa međunarodnim organizacijama koje čine Globalnu migracionu grupu, iskazao ozbiljnu zabrinutost za prava migranata u neregularnim okolnostima. Oni su zaključili da upravo u ovim novonastalim situacijama migranti se u drastičnijoj meri susreću sa diskriminacijom, izuzimanjem, eksploatacijom pa čak i zlostavljanjem u svim fazama migracionih procesa.¹⁸⁾

Upravo jedna od specifičnih situacija bila je i pandemija korona virusom koja se vrlo brzo od medicinskog fenomena postala ekonomski problem. Smatra se da su tokom ove situacije u najvećoj meri oštećeni sezonski radnici koji usled ograničenja putovanja i onemogućenog transporta nisu bili u mogućnosti da provedu svoju radnu sezonu na planiranom radnom mestu. Ova okolnost nije bila štetna samo za pojedinca već i za poslodavce koji nisu imali dragoceni input za ostvarivanje svog nesmetanog poslovanja.

Najviše ugrožene su svakako delatnosti poput poljoprivrede i turizma gde je sezonski priliv radne snage najizraženiji. Primer tome je i situacija u Nemačkoj u kojoj je napravljen presedan 2020. godine kada je kabinet Angele Merkel pristao da opusti pravila o zapošljavanju i dozvoli rad kratkoročno zaposlenima u trajanju do 115 dana bez plaćanja poreza i doprinosa državi, za razliku od ostalih delatnosti koje su imale olakšicu u trajanju od 70 dana, a kako bi stimulisali rezidente na sezonski rad u agraru.

Razlog tome je panični strah nemačkih poljoprivrednih proizvođača oko nedostatka sezone radne snage s obzirom da oko 286.000 ljudi koji rade u proizvodnji voća, povrća i vina dolazi svake godine samo iz Rumunije i Poljske. Najugroženijim kulturama svakako se smatraju špargla i

¹⁷⁾ Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, Intergovernmentally negotiated and agreed outcome, Global Compact for Migration, United Nations (2018)

¹⁸⁾ UN. Office of the High Commissioner for Human Rights, (2014), The economic, social and cultural rights of migrants in an irregular situation, New York, Geneva, ISBN / ISSN 9789211542059, 9789210567671 (e-ISBN)

jagode kao namirnice koje ne mogu dugo da stoje neobrađene, a ukoliko se radna snaga ne pronade blagovremeno, oko 122.000 tona samo špargle može biti ugroženo.¹⁹⁾

Navedeno je slikoviti primer koliko je pandemija ugrozila ne samo radnike, već i njihove poslodavce s obzirom da određene grupe poslova ne mogu da funkcionišu bez inostranog priliva radnika. Takođe, posmatrajući prava zaposlenih, jasno je da je potpuna sloboda kretanja bila onemogućena usled epidemioloških razloga koji se, prema mišljenjima stručnjaka, nisu mogli izbeći.

Takođe, čest je slučaj „povratnih migracija” u kojima se pojedinci vraćaju u svoje matične zemlje. Upravo je ovo bio slučaj sa mnogima koji su se zbog pandemije ili njenih posledica vratili u svoje države porekla. Interesantno je da za određeni procenat razlog povratka nije bio tipično ekonomske prirode, već se dobrim delom ticao ličnih uverenja o potrebi vakcinacije, ali i uslovljavanjem pojedinih zemalja da nevakcinisani pojedinci ostaju bez svojih stalnih zaposlenja, kakav je slučaj bio u Kanadi kao jednoj od najrazvijenijih ekonomija.

Nadalje, povratkom populacije koja je radila u inostranstvu, najčešće onih sa višim nivoima primanja, u određenoj meri je promenjena i ekonomska slika matične države, pre svega u vidu dolazećeg kapitala. Posmatrajući našu državu, navedeno je vidljivo u građevinskom sektoru jer se jednim delom smatra se da je jedan od razloga povećanih cena nekretnina na tržištu upravo priliv stranog kapitala.

ZAKLJUČAK

U vremenima kada je prema statistici na globalnom nivou oko 232 miliona ljudi živi i radi u stranim državama (neračunajući lokalne migracije poput pomenutih u Kini), vrlo je očigledan značaj pitanja ekonomsko-socijalnih prava migranata. Ukoliko bi se navedeni „stranci” spojili, formirala bi se peta najmnogoljudnija zemlja na svetu.²⁰⁾ Međutim, suprotno popularnom mišljenju, skoro polovina migranata se seli se iz zemalja u razvoju u razvijene zemlje, već upravo u druge zemlje u razvoju²¹⁾.

Iako se na ovaj pojam inostranog radnika često se gleda sa određenom rezervom zbog određenih kulturoloških, socioloških, pa i političkih razloga, evidentan je značaj svakog pripadnika drugog naroda u okviru jedne ekonomije, koji deli iste vrednosti, ciljeve i namere sa svojim sunarodnicima, i koji se bori za svoj opstanak i prosperitet države u kojoj živi.

Nažalost, nisu usamljeni slučajevi potencijalnih problematičnih okolnosti izazvanih upravo od strane pojedinaca kojima je pružena mogućnost da svoj život nastave na teritoriji van svoje matične. Međutim, ne treba stavljati znak jednakosti između nekolicine destruktivnih pojedinaca i ljudi koji istinski doprinose opštem razvoju i boljitku.

Globalno posmatrano, prema istraživanjima Svetkog ekonomskog foruma, smatra se da migranti čine 3,4% svetske populacije, a da direktno doprinose stvaranju čak 9% svetskog bruto domaćeg proizvoda.²²⁾

Uzimajući u obzir da su najrazvijenije zemlje sveta, poput Sjedinjenih Američkih Država, Kine i Nemačke, i njihov uspeh u velikoj meri utemeljeni upravo na prihvatanju ljudi različitih nivoa i tipova obrazovanja, kulturoloških pozadina i porekla, sasvim je očigledno da je značaj međunarodnih kretanja izuzetno veliki i da je jedini mogući način razvijanja globalne ekonomije, utičući na prosperitet svake od država ponaosob.

Jasno je da je pandemija korona virusom promenila svet u celini i samim tim direktno uticala na ono što svet i čini – ljude.

¹⁹⁾ Prema: Knapp 300.000 Erntehelfer dringend gesucht, Euractiv, <https://www.euractiv.de/section/landwirtschaft-und-ernahrung/news/knapp-300-000-erntehelfer-dringend-gesucht/> (07.07.2022)

²⁰⁾ UN. Office of the High Commissioner for Human Rights, (2014), The economic, social and cultural rights of migrants in an irregular situation, New York, Geneva, ISBN / ISSN 9789211542059, 9789210567671 (e-ISBN)

²¹⁾ Migration can support economic development if we let it. Here's how, World Economic Forum (2019)

²²⁾ Isto.

Marijana Dukić Mijatović, PhD, Full Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad
and Associate Professor at Faculty of Technical Sciences University of Novi Sad

Ivana Rađenović, PhD student
University of Novi Sad, Faculty of Economics Subotica

ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE CORONAVIRUS RECESSION ON THE ECONOMIC AND SOCIAL RIGHTS OF MIGRANTS

Abstract:

After encountering the medical and social aspects of the COVID-19 virus pandemic, the world faced the economic consequences of the new situation. The global economy, still in the recovery phase from previous crises, is facing a coronavirus recession and its effects. The decline in economic activity accompanied by a rapid increase in the number of unemployed, the closure of existing jobs, and the insufficient need to open new jobs are just some of the consequences of the COVID-19 virus pandemic on the labor market. Also, seasonal workers are greatly endangered, whose movement is difficult, and the conditions for getting a job are becoming more and more rigorous.

The notion of the migrant crisis has gradually ceased to refer exclusively to the inhabitants of war-affected areas, and now includes the workforce of various levels of qualifications and professional skills. In the earlier period, the term „migrant” was most often defined as a person with a lower level of education, ignoring that the doctor who saved many lives during the COVID-19, and who is originally from another country - a migrant.

In the new situation, it has become evident that the economy of developed countries is largely based on „imported” labor. Also, the impact of migrants on the gross domestic product of developed countries has become evident, as also in the slow growth of developing countries.

Although the interdependence of labor and the economy is quite clear, the rights of people who leave their home countries for economic reasons are often unknown. This research aims to show the economic and social rights of non-residents and their opportunities to create their own life in the same way as the everyday life of their native residents.

Keywords: *economic and social rights, economic migrant, migration, coronavirus recession, COVID-19*

Literatura

1. Boubtane, E. and J.-C. Dumont (2013), “Immigration and Economic Growth in the OECD Countries 1986-2006: A Panel Data Analysis”, Documents de Travail du Centre d’Economie de la Sorbonne, No. 2013.3, <ftp://mse.univparis1.fr/pub/mse/ CES2013/ 13013.pdf>. Gagnon, J. (2014 forthcoming), “Demographic Change and the Future of the Labour Force in the EU27, in other OECD Countries and Selected Large Emerging Economies”, Matching Economic Migration With Labour Market Needs, OECD Publishing, Paris.
2. Chen, H., Fang, I., (2013), Migration, social security, and economic growth, Economic Modelling, Volume 32, May 2013, str. 386-399, <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2013.02.026>
3. Global Compact for Migration, United Nations, <https://refugeesmigrants.un.org/migration-compact> (05.07.2022)

4. Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, Intergovernmentally negotiated and agreed outcome, Global Compact for Migration, United Nations (2018)
5. Hunt, J. (2010), "Skilled Immigrants' Contribution to Innovation and Entrepreneurship in the US", *Open for Business: Migrant Entrepreneurship in OECD Countries*, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264095830-en>
6. Kaczmarczyk, P., & Okolski, M. (2008). Demographic and labour-market impacts of migration on Poland. *Oxford Review of Economic Policy*, Oxford. <http://dx.doi.org/10.1093/oxrep/grn029>
7. Knapp 300.000 Erntehelfer dringend gesucht, Euractiv, <https://www.euractiv.de/section/landwirtschaft-und-ernahrung/news/knapp-300-000-erntehelfer-dringend-gesucht/> (07.07.2022)
8. Li, P., Li, W., (2007), Economic Status and Social Attitudes of Migrant Workers in China, *China and World Economy*, Volume 15, Issue 4, str. 1-16, <https://doi.org/10.1111/j.1749-124X.2007.00072.x>
9. Migration can support economic development if we let it. Here's how, World Economic Forum (2019)
10. Mihi-Ramirez, A., Garcia-Rodriguez, Y., Cuenca, E., (2016), Innovation and International High Skilled Migration, *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2016, 27(4), 452-461, DOI: <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ee.27.4.14396>
11. Niebuhr, A. (2006). Migration and innovation: does cultural diversity matter for regional R&D activity? IAB Discussion Paper, n° 14.OECD (2010) Handbook of statistics of patents by OECD. Spanish office of Patents and Brands. Madrid. Ministry of Industry, Tourism and Trade
12. OECD. (2014). *International Migration Outlook 2014*. Paris: OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook2014-en
13. Pholphirul, P., Rukumnuaykit, P., (2010), Economic Contribution of Migrant Workers to Thailand, *International Migration*, Volume 48, Issue 5, str. 174-202, <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2009.00553.x>
14. Razin, A., Sadka, E., (1999), Migration and pension with international capital mobility, *Journal of Public Economics*, 74, pp. 141-150
15. Statista, <https://www.statista.com/statistics/234578/share-of-migrant-workers-in-china-by-age/> (05.07.2022)
16. Tratchman, J.P., (2016), *The International Law of Economic Migration, A Companion to European Union Law and International Law*, <https://doi.org/10.1002/9781119037712.ch33>
17. UN. Office of the High Commissioner for Human Rights, (2014), *The economic, social and cultural rights of migrants in an irregular situation*, New York, Geneva, ISBN / ISSN 9789211542059, 97892110567671 (e-ISBN)